

‘Deze ronde
tafel waar we nu
aan zitten is de
uitnodiging van
God om de ander
echt te willen zien’

*(Zuster Maria Magdalena
van Bussel, pagina 10)*

Op zaterdagmiddag aan de ronde tafel van Chemin Neuf in de Paulusabdij in Oosterhout, een paar dagen later weer een ronde tafel, nu bij de benedictinessen van de Onze Lieve Vrouwe Abdij, ook in Oosterhout. Drie sterke vrouwen die doen wat de tafel vraagt: ruimte maken voor de ander en luisteren naar de ander. Als ze dat doen, breken ze alles open in de ander en komen verhalen tevoorschijn over hun moeders die sokken breien. Twee moeders zijn onlangs overleden. Maar ze dragen hun dochters nog altijd door de dagen heen. Maria Magdalena en Ruth, ze voelen elke dag de warmte van hun moeder, ze ervaren door hun sokken dat ze voortleven. Daarover praten ze aan de ronde tafel. Niet of nauwelijks over de buitenkant van het kloosterleven, maar over de hartslag van hun roeping en de naaitafels van hun moeder. Als zuster Martha dat hoort, vertelt ze over de zusters die dit jaar zijn overleden. Zo wordt de tafel van de ontmoeting en de gemeenschap ook de tafel van de lege plek en het verdriet. En dat gebeurt allemaal aan die ronde tafel. ■

TEKST LEO FIJEN

Lees het kloostertafelgesprek vanaf pagina 10 in dit nummer van Klooster!.

Veel van deze 25 nummers van Klooster! zijn nog altijd te bestellen. Kijk op www.adveniat.nl of ga naar uw lokale boekhandel.

Jubileum

Je wordt altijd geroepen door de ander. En steeds op een moment dat je het niet verwacht. Dat is het verhaal achter dit jubileumnummer van het magazine *Klooster!* Het zal ergens in 2017 geweest dat ik de eerste keer geroepen werd. Door Pieter Hemels, toen nog van het Verbond van Katholieke Maatschappelijke Organisaties. Hij was op bezoek bij uitgeverij Adveniat en reageerde op het nulnummer, met twaalf verschillende covers. Dat was een groot succes, ieder klooster had zijn eigen cover en zijn eigen verhaal in het magazine. En Pieter Hemels zei alleen maar: je hebt goud in handen.

Ook Erik Borgman kwam langs. Deze bevlogen theoloog die altijd jong blijft begon er uit zichzelf over: dit magazine is er voor mensen buiten de kerk. Voor zoekers, voor gelovigen die hun eigen plek kwijt zijn, voor katholieken en protestanten, voor jong en oud. Zo'n blad overstijgt leeftijden en denominaties, past in deze tijd. En vervolgens waren daar twee vrouwen, Henriëtte Hulsebosch van het Kansfonds en zuster Mariëtte van de Juliaantjes in Heiloo. Zij zeiden alleen maar: doen, begin gewoon en vertel hoeveel geld je nodig hebt.

Deze mannen en vrouwen hebben me geroepen en hun stem klinkt nog altijd in mijn hart, ook in het jubileumnummer. En hun stem wordt zichtbaar in al die vrijwilligers en gasten van kloosters. Ze willen delen in iets en iemand die groter zijn dan henzelf, ze zoeken een plek van gemeenschapszin en genade, ze verlangen naar heilige grond. Ik weet nog goed dat Diederik Slot – die ons ook een steuntje in de rug heeft gegeven – niet kon geloven dat zo'n magazine steeds weer met nieuwe thema's kon komen. Ik hoefde alleen maar naar de oplage te verwijzen: tussen de 3000 en 4000 exemplaren.

De behoefte blijft, het verlangen naar heilige grond en taal, de hunkering naar gemeenschapszin, ze worden alleen maar groter. Daarom is dit magazine er nog steeds. Met dank aan allen die korter of langer hun talenten deelden: van Maria van Mierlo tot Kalien Blonden, van Jan-Willem Wits tot Jan Vriend, van Benoît Standaert tot Wil Derkse, van Rogier Veldman tot Gerard Oonk, van Peter Beemsterboer tot Marian de Heer. Dank aan alle auteurs en lezers. En nu aan tafel om dit jubileumnummer te vieren.

LEO FIJEN
Hoofdredacteur

www.kloostermagazine.nl

25 jaar
NUMMER
25
Klooster! Magazine

INHOUD

KLOOSTERLINGEN

- 9 **Katharina Michiels** beschrijft de gang van de kerk naar de refter
- 10 Een (klooster)tafelgesprek in de **Heilige Driehoek van Oosterhout**
- 65 **Marc Loriaux**: ‘Met je vijand wil je niet samen maaltijd houden’
- 74 **4 × Wij bereiden** – ‘Hoe je naar de tafel gaat is belangrijk’
- 82 Voorlezen aan tafel: het dagboek van **abt Henry Vesseur**

MENS EN LEVEN

- 16 **4 × Wij tafelen** – ‘Samen eten en drinken kan heel troostend zijn’
- 36 **Kerst in het klooster**: waarom mensen juist dan de stilte zoeken
- 45 **IN HET HART**: dagelijkse kost voor kloosterlingen in de refter
- 88 **Jules de Corte**: het klooster als springplank naar het podium

INSPIRATIE

- 28 Bijbelse tafels met **Benoît Standaert**: ‘Kom en eet!’
- 62 **Recepten uit het klooster** voor Advent en Kerst
- 86 **Erik Galle** ontdekt de tafel waar je altijd aan mag schuiven
- 94 Een driegangenmenu van **Tini Brugge**, compleet met tafelwijn
- 98 De Bijbel Top 3 van zuster **Chiara Bots**, met Clara en Franciscus

DE MONNIK IN JEZELF

- 26 Zonder ontbijt ter communie: kloosterherinneringen van **Charles Groenhuisen**
- 40 **Thomas Quartier** over feesten en vasten
- 70 Met **Ignatius van Loyola** onze eetgewoontes onder de loep nemen
- 91 **Erik Borgman** over het diaconaat: de dienst van de tafels
- 108 **Leefgemeenschap de Wonne**: ‘Eten en ontmoeten gaan goed samen’

10

18

26

28

45

70

74

82

88

94

98

Uw vermogen om onafhankelijk te maken

Thuisgeven met uw nalatenschap

Ook als u er niet meer bent, hebt u het vermogen om thuis te geven. Hoe groot of hoe klein dit vermogen ook is, uw nalatenschap maakt een groot verschil voor mensen zonder thuis in Nederland.

Thuisgeven

Uw nalatenschap helpt Kansfonds thuis te geven. Thuisgeven door jongeren die dak- en thuisloos zijn veilig onderdak te geven. Of door jonge moeders te helpen onafhankelijk te zijn. Zo helpt u mensen zoals Jessie. Zij belandde op straat. Geen huis, geen geld en geen werk. Het project Lumens bood haar de nodige ondersteuning om behalve een huis ook een diploma en een baan te bemachtigen. Uw nalatenschap helpt Kansfonds dit soort projecten mogelijk te maken. Want iedereen verdient een thuis: een dak boven je hoofd, voldoende geld om van te leven, en het diepe besef dat je erbij hoort.

Nalaten

U hebt ook het vermogen om thuis te geven. Met uw gift of nalatenschap. We gaan graag met u in gesprek over hoe uw nalatenschap voor 100% besteed wordt aan kansrijke projecten die mensen aan een thuis helpen.

Meer weten?

Bel dan met Mariëlle Appel, adviseur filantropie: 035 624 96 51 of e-mail: m.appel@kansfonds.nl

Of lees meer over de mogelijkheden om Kansfonds in uw testament op te nemen in onze brochure 'Nalaten aan Kansfonds'. Deze vraagt u geheel vrijblijvend aan via kansfonds.nl/nalaten

Wilt u meer weten?

Lees alles over thuisgeven en onze projecten die omzien naar mensen zonder thuis in Nederland. Vraag de brochure gratis en geheel vrijblijvend aan via: kansfonds.nl/nalaten

Katharina Michiels

'Aan tafel', riep moeder vroeger toen het etenstijd was. Sinds ik in het klooster ben, vervangen de klokken moeders stem. We gaan echter nooit rechtstreeks naar de eetplaats. Het uurrooster is in het religieuze leven zo ingesteld dat we bijna altijd van de kerk naar de refter gaan. Aan elke maaltijd gaat een gebedsdienst vooraf. 'Een mens leeft niet van brood alleen, maar van elk woord dat komt uit de mond van God.' Als we van de kerk naar de refter wandelen, lopen we in een lange rij achter elkaar. Dit is de reguliere rang, een rang die in de regel vermeld wordt. De volgorde van die rang wordt, na de overste(n), bepaald door de dag van de intrede. Deze rang is mij dierbaar. Ik koester die verloren momenten waarbij je van de ene naar de andere ruimte gaat en waarop je het gebed kunt doortrekken. Het is voor mij een vast moment om een hele reeks mensen en intenties op te noemen en in stilte voor hen te bidden.

In de abdijrefectie gaat het er ook nogal anders aan toe dan thuis. Er wordt in principe niet gesproken, maar er wordt voorgelezen uit een spiritueel boek of uit de krant. Ook hier is het de bedoeling om tegelijk met het lichaam ook de geest te voeden met zinvolle woorden (middag) of te zorgen dat de zusters minimaal op de hoogte zijn van de actualiteit (krant 's avonds). Die actualiteit voedt trouwens onophoudelijk ons gebed. Ik ben altijd wat verwonderd als ik bedenken hoeveel boeken ik reeds hoorde voorlezen en hoezeer die bijblijven. Ik kan erg genieten van die stille maaltijden onder het luisteren naar een boeiende biografie, kloosterverhaal, spiritueel boek...

Hoofdstuk 38 van de Regel van Sint-Benedictus zegt: 'Er moet een volstrekt stilzwijgen in acht genomen worden, zodat aan tafel niemand gefluister of stem gehoord wordt buiten die van de lezer. Wat zij bij het eten en drinken nodig hebben, dienen de broeders elkaar zo aan te reiken, dat niemand om iets behoeft te vragen.' De trappisten kennen een gebarentaal die hen in staat stelt aan tafel te vragen wat ze nodig hebben. Onze oude medezusters kennen die gebarentaal zo goed, dat ze een heuse conversatie kunnen voeren zonder één woord uit te spreken. De

jongste generatie kent enkel de tekens voor de hoogst noodzakelijke woorden: brood, water, zout, suiker, eieren... Het was wennen in de eerste maanden na mijn intrede om niets meer uit te wisselen aan tafel, terwijl dit traditioneel het kloppend hart van de familie is. Gaandeweg leer je dat er een nabijheid en verbondenheid bestaat waar geen woorden voor nodig zijn. Er kan ook gelachen worden. Soms is het hilarisch als een zuster bij de lezing zich verspreekt, of een vreemd woord heel ongewoon uitspreekt. Het is niet evident om alle namen van politici in een krantenartikel correct uit te spreken als je nooit naar het nieuws op radio of tv luistert...

'De kloostertafel blijkt een weerspiegeling van de gemeenschap en van de tijdsgeest'

Ook over de tafelschikking in een klooster valt veel te zeggen... Het is opvallend hoe we, na de jaren '68, van een klassieke U-indeling met een strikte hiërarchische volgorde, overgestapt zijn naar grote, brede tafels, waarbij we tegenover elkaar zaten en vrij onze plaats konden kiezen. Bij een visitatie enkele jaren geleden nodigde de visitorator ons uit om terug te keren naar de klassieke schikking, met de voorspelling dat dit rustiger zou zijn. En inderdaad, zo ervaren we het nu ook. De kloostertafel blijkt een weerspiegeling van de gemeenschap en van de tijdsgeest. Maar er is nog een belangrijker tafel in de abdij...

'Aan tafel', nodigt de Vader ons dagelijks uit. 'Ik sta voor de deur en Ik klop. Als iemand mijn stem hoort en de deur opent, zal Ik bij hem binnenkomen en maaltijd met hem houden en hij met Mij'. (Openbaring 3,20) Elke dag vierden we eucharistie en mogen wij mee aanschuiven aan de tafel van de Heer, waar Christus zichzelf aan ons geeft als bezieling, kracht, inspiratie, als diepste grond van ons bestaan. Gelukkig zij/wij die genodigd zijn aan de tafel van de Heer! ■

*'Aan een ronde tafel
moet je elkaar wel
in de ogen kijken'*

AAN TAFEL, HET THEMA VAN DIT WINTERNUMMER VAN KLOOSTER! DAAR PAST EEN TAFELGESPREK BIJ, MET DE GEZICHTEN VAN DRIE KLOOSTERS BINNEN EEN VIERKANTE KILOMETER, DE HEILIGE DRIEHOEK IN OOSTERHOUT. MARIA MAGDALENA, RUTH EN MARTHA, ZIJ WETEN WAT HET BETEKENT OM MET DE COMMUNITEIT EN GASTEN AAN TAFEL TE ZITTEN, MAAR OOK OM SAMEN TE KOMEN VOOR OVERLEG OVER DIE HEILIGE DRIEHOEK. EEN UNIEKE PLEK VAN ONTMOETING, EERST MET ZUSTER RUTH EN ZUSTER MARTHA, LATER VOEGT ZUSTER MARTHA ZICH BIJ HEN. LEO FIJEN TEKENT HUN VERHAAL OP.

In gesprek met drie zusters in Oosterhout:

'Steeds weer drukt de tafel gemeenschap uit'

TEKST LEO FIJEN | FOTO'S ROGIER VELDMAN

De eerste ontmoeting vindt op een zaterdagmiddag plaats, in de Sint Paulusabdij van Chemin Neuf, aan de Hoogstraat in Oosterhout. Zuster Ruth Lagemann staat al bij de deur klaar, ontvangt me hartelijk en schenkt koffie in. Zuster Maria Magdalena, de priorin van de norbertinessen van Sint-Catharinadal, wacht op ons in de spreekkamer. Samen hebben ze – voordat ik me meldde – aan de ronde tafel al gesproken over hun drukke leven. Bijna geen dag vrij, altijd

beschikbaar voor medezusters, de gemeenschap en gasten. 'Dinsdagochtend is mijn stille dag. Dan lees ik, ben ik stil en geniet ik van fietsen door de natuur', steekt zuster Ruth van wal. 'Nog maar kort geleden heb ik in Antwerpen een fiets gekocht, van een moslim. We spraken daar over die verschrikkelijke aardbeving in Marokko die hij als een straf van God ziet. Ik vertelde hem dat in mijn geloof God liefde is en niet straft. Misschien moeten wij ons gedrag veranderen en genoegen nemen met een minder rijk gedekte tafel. Dan gaan we ook anders om met de schepping.'

Zuster Maria Magdalena luistert. Zij neemt geen vrije dagen, maar zoekt de rust en de vrede van de avond. Ze heeft voor een leven van beschikbaarheid gekozen en doet er niet moeilijk over: 'Je moet accepteren dat er altijd overdag dingen blijven liggen die je wel gepland had. En dat wat ik niet in mijn hoofd had, heeft God op me af gestuurd. Als ik God wil ontmoeten, moet ik open staan voor mensen die onverwacht op mijn pad komen. Deze ronde tafel waar we nu aan zitten is de uitnodiging van God om de ander echt te willen zien en zo de Heer te ontmoeten. Zo leef ik, dat betekent deze tafel voor me.'

DE TAFEL VAN MIJN VADER EN MOEDER

De toon is gezet. Zuster Ruth en zuster Maria Magdalena kunnen het goed met elkaar vinden, ook om redenen die ze nog niet van elkaar weten en die alles met de tafel hebben te maken. Zuster Maria Magdalena begint als eerste over de tafel thuis: 'Als vader later kwam, dan wachtten wij met eten. Zo is de tafel voor mij ook een leerschool van geduld. En als de tafel deze rol kan hebben, dan wordt het ook de plek om samen de moeilijke momenten uit te praten, te zingen, het leven te vieren, te bidden en ook daarna af te wassen.'

Ik ken zuster Maria Magdalena al heel lang. Maar dit verhaal heeft ze nooit verteld, en wat volgt evenmin. Ik vraag haar dan of deze tafel de belangrijkste plek in haar leven is geweest. Ze hoeft niet lang na te denken: 'Er zijn twee tafels in mijn leven. De eerste is het altaar van onze kloosterkerk. In dat centrum van ons geloof heb ik de professiebrief ondertekend en mijn gelofte uitgesproken, met deze speciale ring van trouw aan Christus en aan de gemeenschap. Die tafel van de Heer staat centraal in mijn leven, vanaf het eerste begin dat ik hier mocht zijn, vanaf mijn tijdelijke professie tot aan vandaag. Maar er is ook die andere tafel, de tafel van ons gezin, de tafel van mijn vader en

moeder. Daar hebben we met een bevriende priester de dag vóór mijn intrede in het klooster de eucharistie gevierd. Daar in de huiskamer van ons gezin hebben we ruimte gemaakt voor de Heer: om Hem te danken, maar ook mijn ouders te danken voor de ruimte die ze mij hebben gegeven. Mijn vader was in 1945 zwaar gehandicapt uit de oorlog gekomen, hij verloor beide benen. En juist in de aanvaarding van zijn beperkingen was hij een voorbeeld voor mij, voor iedereen. Hij heeft mij geleerd dat je tot leven kunt komen, hoezeer je ook geschonden bent.'

DE TAFEL THUIS

Die zaterdagmiddag was ik naar Oosterhout gereden, in de hoop te luisteren naar twee inspirerende zusters en hun verhalen over de tafel in hun religieuze leven op te tekenen. Maar alles werd anders door deze persoonlijke insteek. En die was nog niet ten einde. Zuster Maria Magdalena vertelt dat ze die maandag naar Den Haag zal gaan om het huis van haar ouders leeg te halen en ook de tafel mee te geven aan de verhuizers. 'Je moet loslaten wat je dierbaar is, je moet je niet hechten aan objecten', zegt ze daarover. 'Het gaat erom dat je verbonden blijft met je dierbaren. Zeker nu ook mijn moeder afgelopen jaar is overleden. Mijn ouders zijn er altijd, ook door de dood heen. Mijn vader en moeder hebben mij geleerd hoe belangrijk de tafel daarin is. Mijn moeder breide aan tafel sokken voor mijn vader, ook al had hij geen benen meer. Daarom kreeg hij de zogenaamde stompsokken. Hij leerde me dat je met prothesen kunt opstaan uit de wonden van de beproeving. Zijn leven was na de schade aan zijn benen een ode aan de verrijzenis. Dat voorbeeld is veel belangrijker dan de tafel die een andere bestemming krijgt. Die krijgt elders wel een andere functie. Het enige dat ik meeneem is het theekastje. Daar stond de theepot altijd op. Materie vergaat, mijn ouders trekken met me mee en zijn bij mij, in God', zo vertelt ze over een moeilijke maandag in haar bestaan, de dag dat het huis van haar ouders van alle intimiteit en geborgenheid zal worden ontdaan.

DE TAFEL IN HET MIDDEN

Zuster Ruth luistert in stilte naar dit persoonlijke verhaal, niet wetend dat beide vrouwen zoveel verdriet met elkaar deelden. Ze spreekt op haar beurt zachtjes over haar moeder, de moeder die afgelopen zomer is overleden. Ze laat een foto zien van een breiende moeder, de kachel daarachter. En ze vertelt: 'Haar sokken staan voor de warmte die ze ons heeft gegeven. Daarom zegt die kachel op de foto ook zoveel. Niet alleen warme voeten, maar ook warmte die ons heeft gedragen in ons leven. Vlak voor de zomer hebben we

Zuster Maria Magdalena van Bussel

Priorin van de norbertinessen van Sint-Catharinadal in Oosterhout

Een uitnodiging blijft weerklinken voor:

De **Tafel van de Godsontmoeting**, kostbare herinnering aan een alles omvattend moment in de heilsgeschiedenis: Bloed des Heren vergoten en Zijn Lichaam gebroken tot blijvende gedachtenis; als voedsel voor pelgrims onderweg, toen, vandaag en morgen.

De **Tafel van het Woord**, ontvankelijkheid voor Christus' testament vanuit Gods Geest geschreven. Bereidheid tot luisteren. Een appél om Levende Woorden te beluisteren, te spreken opdat deze zullen worden doorverteld, verstaan, gedaan!

De **Tafel van het Leven**, tussen geboortepijn en stervensmoed, met velen onderweg om te dienen, niet te heersen. Blijven kiezen voor het kleine, voor het weerloze en het tedere, want alleen dat zal de hardheid doorbreken, leven geven, de dood weerstaan en doen opstaan tot nieuw begin.

De **Tafel van Mensen**, in eenheid samen of veroordeeld tot elkaar; om in vreugde en pijn, doorheen eenheid en tweedracht te zoeken naar de éne weg die tot ware disgenoten maakt: in dankbare bescheidenheid, aandachtig dienstbetoon en wellevendheid.

Het is de **Tafel van het Hart** die leven geeft en uitdeelt; stille zelfgave en mateloze overgave als vonkjes verrijzeniskracht én leven, 'gebroken-zijn' tot vreugde van velen!

Moge het uitmonden in vrede aan de **Tafel van het eeuwig Bruiloftsmaal!**

TEKST MARIA MAGDALENA VAN BUSSEL O.PRAEM.

'Het is de Tafel van het Hart die leven geeft en uitdeelt'

'Misschien moeten wij genoeg nemen met een minder rijk gedekte tafel. Dan gaan we ook anders om met de schepping'

Zuster Martha Verstraeten

Abdis van de benedictinessen
van de Onze Lieve Vrouwe
Abdij in Oosterhout

Als je het woord tafel in de Regel van Benedictus opzoekt, kom je om te beginnen de tafel tegen als teken van gemeenschap (RB 24.25.43 en 44). Gemeenschap ontstaat niet vanzelf. Elke monnik weet zich geroepen, en draagt dus medeverantwoordelijkheid dat de gezamenlijke maaltijd 'werkt': je wordt geacht er op tijd aanwezig te zijn om voor de maaltijd te bidden, en je ook zo te gedragen dat je bijdraagt aan de gemeenschap, met oog voor wat je tafelgenoten nodig hebben. Je maaltijd alleen gebruiken is voor Benedictus een straf.

Het is de plaats om behoeften goed in te schatten: er moet voor ieder genoeg zijn, aangepast aan de leeftijd en de zwaarte van het werk. Genoeg voor iedereen. Maar geen overdaad. Benedictus voorziet zelfs in wijn – in zijn tijd en landstreek gewoner dan bij ons. Maar hij gebruikt straffe taal om ons ervan te overtuigen dat we niet teveel eten: want dat stompt de geest af (RB 39).

De gemeenschappelijke maaltijd dient niet alleen de opbouw van het lichaam, ook de geest wordt gevoed. Dat vraagt cultuur, cultiveren. Wat tijdens de maaltijd gelezen wordt moet zowel wat betreft inhoud als wat betreft voordracht, kwaliteit hebben.

De tafel is een uitgelezen plaats om elkaar te dienen, ieder om de beurt. Elkaar dienen, zoals Jezus zijn leerlingen heeft gediend. De maaltijd bereiden, serveren, lezen. Bij aanvang van de dienst bidt de monnik om Gods bijstand, zodat hij de dienst met een goede intentie kan volbrengen: zo wordt het een bron van liefde (RB 35).

*'De tafel is een
uitgelezen plaats
om elkaar te dienen,
ieder om de beurt'*

TEKST MARTHA VERSTRAETEN OSB

*'De tafel van de
gemeenschap is soms ook
de tafel van het gemis'*

avondmaal gevierd. Ook met mijn vader die heel zwak is maar nog wel leeft. We hebben thuis aan de tafel het brood gebroken. En mijn moeder die altijd de weg van Jezus is gegaan en de deur opende voor iedereen, wist het toen zeker: Ik wil Jezus zien. Het is de mooiste avondmaalsviering van mijn leven. Aan de tafel thuis, alle deuren open voor de Heer. Zo is mijn moeder ook gestorven. Letterlijk en figuurlijk ten hemel opgenomen. Ik mocht haar biddend en zingend de laatste vier uur begeleiden.' Zuster Ruth vertelt altijd met passie, zo ook dit zeer persoonlijke verhaal dat niet losstaat van wat zij elke dag leeft. Ook in het klooster van Chemin Neuf is de tafel er om Jezus in het midden te plaatsen. 'Waar Hij centraal staat, worden er wegen geopend die menselijkerwijs niet kunnen', gaat zuster Ruth verder. 'Het gaat erom de Heer in alles te zoeken. Daar spelen kloosters als in Oosterhout een belangrijke rol in. Want hier kun je stil worden, luisteren, gemeenschap ervaren en aan tafel gaan. Bij veel mensen is dat helaas verloren gegaan, om tijd te maken voor elkaar. Daarom is de tafel in een klooster

ook een leerschool om de eenheid in je leven en dat van de ander op het spoor te komen. En aan een ronde tafel gaat dat nog beter, want dan moet je elkaar wel in de ogen kijken.'

DE TAFEL VAN DE GEMEENSCHAP

Een paar dagen later ben ik weer in Oosterhout, dit keer in het vernieuwde klooster van de benedictinessen, de Onze Lieve Vrouwe Abdij aan de Zandheuvel. Daar staat net als zaterdagmiddag bij Chemin Neuf een ronde tafel klaar. Zuster Martha, abdis van de gemeenschap, komt uit een vergadering, schenkt thee in en steekt van wal. Ze heeft nagedacht over de betekenis van de tafel in haar leven. 'De tafel van de refter, de tafel van het gastenhuis, de tafel van de spreekkamer, dat is in zekere zin één tafel. Steeds weer drukt die tafel gemeenschap uit met de mensen van wie je het leven deelt. En eigenlijk hoort daar ook de tafel van mijn kloostercel bij. Daar doe ik mijn lectio, dagelijks een stuk uit de Bijbel, de ontmoeting met het levende Woord, Christus zelf. Ik lees en zit in mijn eentje in